

GYERMEKPRODUKCIÓK.

Írta: GLÜCKLICH VILMA.

Miközben örvendetes fejlődést mutat a gyermek testi, anyagi jóléte iránt a társadalomban megnyilatkozó érdeklődés, csodálatos nembánomságot tapasztalunk avval a szellemi rombolással szemben, amelyet kapzsiság és pszichológiai tudatlanság okoznak napról-napra a gyermeki egyéniségekben.

A gyermektanulmányozásnak fontos, de nehéz kérdése volna: milyen visszahatást vált ki a gyermeki pszichéből a nyilvános szereplés, a közönség elismerése, a sajtó dicsérete? Ha sikerülne objektív megfigyelő módszerekkel megállapítanunk az ilyen alkalommal elpazarolt energia-mennyiséget, az idegszálak túleröltetéséből származó kimerültséget: megdöbbentő eredményekre jutnánk.

Az a passzív szerep, amelyet a mai nevelés szán a gyermeknek; az a csekély bizalom, amelyet benne szülei és nevelői keltenek, az alakoskodásnak és kifelé élésnek korai megszokása okozza, hogy a gyermek környezete csak az extázist látja, amely a szokatlanul izgató körülményekkel jár, de figyelembe sem veszi az utána következő depressziót, amelynek kiheverésére még pihenőidőt is ritkán enged a gyermeknek.

Aki az iskola padjain, kényszerű passzivitás természetellenes helyzetében figyeli meg a gyermeket, szinte matematikai pontossággal ellenőrizheti azokat a kilengéseket, amelyekkel a gyermek alkalmazkodási, tűrés-képessége az egyensúlyhelyzetből kitér. Nem sok kell hozzá: elég az iskolai ünnepély, amelyen szerepelnie kell, a táncpróba, amelyen be kell mutatnia az elért eredményeket, az osztályvizsga, amelyen belesülhet az ember a feleletbe – és az élénk gyermek, helyét nem találva, fészkelődik, a munkában résztvenni képtelen; a csendes természetű gyermek pedig sápadtan, lélekzetét visszafojtva ül helyén, minden kérdésre fölrezenve, mintha mély álomból keltenők. S itt a legnagyobb baj nem az iskolai munka terén föllépő veszteség, hanem az a túlsúly, amelyet az iskolai munkától amúgy is természetellenesen megterhelt idegeknek el kell viselniük. Minden olyan tanító, akinek pedagógiai munkája nem merül ki a feladott lecke kikérdezésében, jól tudja,

mennyire csökken az egyes növendékek felfogó és emlékező képessége az ilyen nyilvános szereplések előtt és után. Sokszor hetek kellene ahhoz, hogy ismét rendes, nyugodt medrébe térjen a gyermek viselkedése; nem egy esetben pedig állandó nyomot hagy lelkében az egyszer átélt izgalom. A koravén gyermektípus, amely olyan lehangoló hatást gyakorol minden a gyermekek iránt érdeklődő felnőttre, igen nagy részben származik a kis gyermekek „társadalmi” szerepléséből, amely nemcsak utánzó ösztönöket serkenti alkotásra túlságos nagy mértékben, de módosítólag hat egész magatartásukra.

A gyermekkor szellemi életét a külső hatások intenzív, hosszantartó feldolgozása jellemzi; a normális gyermek friss energiájú idegrendszere szinte éhesen várja a befogadásra alkalmas impressziókat, amelyek nála sokkal élénkebb és tartósabb visszahatást keltenek, mint a felnőtté. Az első néhány virágszál, melyet maga szedhet, megfigyelések bő forrássá, de egyúttal élénk érzelmeket keltő fontos esemény is számára; mindazok a mellékkörülmények, amelyek hozzákapszolódtak: az a környezet, amelyben termett, azok a személyek, akik a gyermekkel együtt élték át ezt az eseményt: hosszú időn át foglalkoztatják emlékezetét, fantáziáját, érzelmi világát. Pedig itt nagyon egyszerű, legkevésbé sem izgató benyomások kis csoportjáról van szó.

Képzelmünk most a gyermeket a nyilvánosság előtti szereplésében (akár a Közjótékonyági Egyesület akarja az ő rovására segíteni a szegény gyermekeket, akár az Anya védő- vagy Ingyentejegyesület károsítja a csecsemők javára a gyermekművészt, akár szülei akarnak pénzt keresni rajta, akár tanítói akarnak dicsőséget szerezni bemutatásával) és pillantsunk bele a gyermeki agyvelő műhelyébe. Teljesen idegen, a mindennapitól merőben eltérő környezet, amelynek minden zuga, minden tárgya, valamennyi személye izgatja a gyermek megfigyelő ösztönét, impressziókra éhes agyát. De mindezekre nézni, bármelyikükhöz nyúlni szigorúan tilos; csakis a betanult produkcióra szabad gondolni, csak azt nem szabad elfelejteni, csak azt kell hibátlanul végigcsinálni. A kii felfedező – mert minden egészséges gyermek az, ha új környezetbe jut – kénytelen lemondani összes szellemi vágyai követéséről; szolgailag kell hogy ismétlje, amit már unalomig tanult és ismételt. Még ha nem kísérné is az előadás minden pillanatát a felsülés félelme; ha nem előzte volna is meg a hetekig tartó készülési izgalma: már a gyermek erős tudásvágyának ez az erőszakos elnyomása is elég káros volna szellemi egészségére. De a produkció befejezését újabb izgalmak követik: a taps részegítő hatása, a gratulációk, a tapintatlan felnőttek megjegyzései, akik értelmetlen tárgynak nézik és olyan gyanánt dicsérik a gyermeket, egyéni fejlődése feltételeinek minden mérlegelése nélkül.

Szerencsés véletlen, ha a csodagyermek ép kedéllyel, a végső felcsigázott hiúság nélkül kerül ki ebből a dicsőséges szereplésből; teljes lehetetlen azonban, hogy nagy energiavesztés ne szenvedjen, amelynek pótlása annál nehezebb, minél nagyobb a dicsőség. Mert a sikert újabb meg újabb szereplés, ünneplés követi, a szegény kis művész gyermekkorán egészen elsikkad, az ünneplés erőszakosan teszi felnőtté, időnek előtte véníti meg

Erre a veszedelemre rámutatnunk ma annál időszerűbb, mert a gyermek vezetésére hívatott tanítóság mindjobban elveszti érzékét iránta; nem tudjuk, ki vagy mi sarkallja ambícióját olyan nagy mértékben, hogy még mindennapos újsághírekkel és a várható előkelőségek nevének hirdetésével is fokozza az ünnepségek izgató hatását. Gazdasági szempontból is súlyos károkat okoz ily módon, amennyiben a szülők hiúságát felcsigázva, arra bírja őket, hogy ünnepi díszruhákra költsék keservesen szerzett filléreiket, ahelyett hogy a gyermekek étel- és levegőszükségletét elégítenék ki a tőlük telhető legnagyobb mértékben.
